

СЕСВИТ

K.6176

З М І С Т

Змова Десмоля,
роман з сучасного
турецького життя. . **Л. Величко**

Н а р и с и:

5 років радянської фіз-
культури на Україні Г-ц

Морський звір . Ю. Пеньковський

Балканці в Харкові Вл. Зорін

Там де все на дур-
ничку В. Вік

Козак-Мамай І. Є.

Де вивчають землю С. Найдєн

Змова фієска в Генуї
(Держтеатр „Бере-
зіль“) В. Ів.

Шкляні вироби . . . Гр. Сябірний

Вірші: Робкор—поетові . Ю. Зоря

На обкладинці т. т. Петровський,
Чубар і Будєнко на IV Сесії
ВУДВК

РІК ВИДАВАННЯ ІV

№ 50
9-го грудня
1928 року

ВСЕСВІТ

Фундатор В. БЛАКИТНИЙ

К.6476
Пролетарі всіх країн, єднайтесь!

ХАРКІВ,
вулиця Карла
Лібкнехта № 11

Піонери Жовтневого району нещодавно організували культурний похід.
На фоті—юві пропагандисти проти народнього лиха—ліядтва

Здесь мовля

Роман з сучасного турецького
життя Л. Величка

Малюнки художн.
П. Булаховського

РОЗДІЛ IV

РЕВОЛЮЦІЯ ПРОДОВЖУЄТЬСЯ

Нервово кривлячи позовкля за останні дні обличчя, плямаючи безкровними губами й посмикуючи підфарбованою борідкою, Шефкет-паша опускався з Галатського мосту на пароплавну пристань, незграбно переступаючи незвичними ногами по нерівних сходах. Його мучила дихавиця. Серце нерівно билось, метушня юрби, що квапилась кудись вгору й униз по сходах, дратувала його, товчки викликали гидливе почуття у того відлюдка, що давно вже став затворником у тишині свого старого будинку.

Вчора паша дістав з Ангори анонімного листа. Хтось невідомий писав про Осман-бея.

Осман-бей привезено до Ангори в четвер. В суботу передано допит. Він odmовився відповісти. Та це йому не поможе. Решта всі показали себе слабими, крім двох-трьох. Майже всі обвинувачені вказали на Осман-бея. Він буде центральною фігурою в процесі. Справу слухатимуть цими днями. Я знаю з певного джерела, що слідство вважають за закінчене, бо Осман-бей мовчить, а решта, на думку слідчих, не знають нічого крім цього, що вже сказали. Мені напевно відомо, що суд незалежності ухвалить смертні вироки. Життя Осман-бея в більшій небезпеці, ніж будь кого і-шого з підсудних. Єдиний для нього рятунок, це коли б його брат Халіль за нього похлопотався. Але Осман-бей не хоче його бачити. Халіль-бей двічі був у в'язниці з перепусткою, підписаною міністром юстиції. Остання надія на вас. Ви, як батько, можете вплинути на обидвох братів.

Цього листа Шефкет-паша дістав не з пошти. Його старому слугі всунув хтось цього листа вчора на базарі, якийсь дервіш. І це зроблено добре. Інакше б лист не дійшов би до паші. За його будинком стежили і він розумів, що коли б не покровительство молодшого сина, його старого повезли б самого до Ангори на допит.

Тепер він їхав туди, щоб добитися якось від молодшого, нелюбого сина порятунку для свого улюбленця.

Дорога до Ангори промайнула для Шефкета-паші крізь старечу дрімоту. Майже до кінця своєї подорожі він не відчував ніякої тривоги. Він знав, що йому треба робити, а далі його мозок не заглиблявся. Він одганяв від себе думку про те, як і що він говоритиме з Халіль-бейм. Мірне похитання вагону, переривчастий ритм коліс заколисували його. Пам'ять лівно перебирала старі спогади. В голові виринали якісь пусті давно забуті дрібниці. Приходили на думку люде, що зникли з життя, що вмерли або покинули Туреччину. Аж увечорі, коли потяг під'їхав до м'яло освітленого ескі-шейського вокзалу й старий паша вийшов на перон розняти стерплі від довгого сидіння ноги, він на якийсь час вернувся до дійсності. Його обігнав, кваплячись крізь юрбу до буфету, худорлявий маленький дідусь, що його він зразу впізнав: той дідусь служив колись разом з ним, підчас першої революції приєднався до молодотурків, а в двадцятому році вславився своєю втечею з Константинополя й переходом через лінії союзників і важкі зимові дороги до Ангори. Тепер він на високій посаді за кортоном і, ходять чутки, вернувся, щоб одержати нове, вище призначення. Шефкет-паша інстинктивно торкнувся його руки, щоб спинити його та розпитати, що чуває за Османом. Дідусь оглянувся і спинився, але Шефкет-паша не встиг ще нічого сказати й спитати, як той уже схаменився й приклавши руку до чола хутенько

шмигнув у натовп. Шефкет-паша відчув, що навкруги його сина замкнулося коло осуду й відчуження та що в це коло попав і він сам.

Колишній султанський камергер лише раз за все своє життя був перед тим в Ангорі. Одного разу, давно ще перед війною, їздив він туди до свого приятеля Аділь-паші, нині давно вже небіжчика.

Аділь-паша якось незграбно й не до речі пробував перевести одну концесійну справу, не знаючи, що другий претендент за концесією вже встиг зацікавити всевластного тоді великого везіра Кючук-Саїд-пашу. Коли б не особлива ласка султанова до Аділя, що виріс в Ільдіз-Кюску, не минуло б його заслання куди-небудь до Арабії або до Африки, але старий Абдул-Гамід особливо цинив албанців і курдів, синів впливових бегів і шейхів, що їх він ще змалку забирав на свій двір і муштрував для своєї особистої варти, звязуючи їх із своєю долею. почестями й багатством та заздорами випереланих інших паш і царедворців. Такий був і Аділь, син багатого й значного албанського бега з племені малісорів. Султан послав його до Ангори замінити попереднього вазі. А потім настала звичайна переміна. Другий великий везір розпочав свою службу тим, що вручив султанові список нових призначень, а серед них звичайно, га одному з перших місць стояло ім'я Аділя-паші, призначеного на почесну посаду в Константинополі. Султан послав Шефкет-пашу особисто передати цю новину ображеному плеканцеві.

Наближаючись до Ангори Шефкет-паша переживав це минуле. Він почував себе трупом серед живих людей. Усе те, до чого він звик, що було йому знайоме, що здавалося було цілком природне й неминуче, знищили, ростоптали ті люде, що тепер правлять країною з Ангори і заходяться вбити його Османа.

Він добре пам'ятає колишню Ангору: глухе місто з тихим і сонним життям, що притулилося навколо високої гори, оточеної двома рядами кріпосних стін, а нижче забудованої великими й багатими будинками грецьких і вірменських купців, що тонули серед зелени кучерявих туювих і оріхових дерев та високих струнких топіл.

Сидячи в тісній каретці маленького жвавого сітроена, старий паша мимохіть оглядав картини нової Ангори, що мелкали йому перед очима. Він цілком не пізнавав міста. Великий простір між вокзалом і містом, тим вокзалом, що його ще не було тоді, коли він пустився в довгу й важку мандрівку до Ангори кіннями, та місцевість, що її він пам'ятав, як неосяжний майдан з пороскиданими на ньому городами, баштами, тепер була вся скопана й засаджена. Де-не-де вже стояли рядами змарнілі деревця. Вже при самому в'їзді до міста праворуч і ліворуч видно було нові будинки, возили цеглу й бочки цементу. Вулиці, куди він проїздив до гостинниці, кишіли людьми. Валовж соші праворуч і ліворуч недалеко один від одного розставлено було вершників. Шефкет-паша крізь переднє віконце спитав шофера, навіщо розставлено кінну варту. Враз кольнула його в серце жахлива думка, що оце зараз повезуть Осман-бея на страту

— Газі-паша в місті, — відповів молодий турок.

І в шоферовому голосі брєніло щось, що зразу переконало Шефкета-пашу, що тут справді панує непереможна сила. Він схилив голову.

Приїхавши до гостинниці Шефкет-паша зразу вивідав, як йому знайти Халіль-бея. З того, яким тоном спитав його хазяїн

ниниці, чи говорить він за депутата Халіль-бея, старий відчув, його молодший син—великий чоловік у тому новому чужому. Хазаян запропонував подзвонити телефоном на квартиру Халіль-бея. Давонили кілька раз. Ніхто не відповідав. Тоді Шефкет-паша вирішив піти шукати сина. Його покинула тупа бай-ість, що запанувала ним в дорозі. Він хотів якомога побачити сина, домагатися, просити, благодіяти його.

Так вплинули на нього ті садати на конях, що їх він бауздозваж соші. Він скоріш відчував ніж розумів, що десь тут леко в осередок влади, тієї нової й страшною влади, щошла з війни і революції, тієї влади, що руйнує і будує. уках цієї влади Османове життя. Але ж Халіль-бей сам бересть у цій владі. Він мусить вислухати, він мусить зробити, ать згадати...

Старий ішов людною Константинопольською вулицею, звернувши на базарні провулки й довго не міг знайти тихої вулиці за

вним ринком, куди влягли його переходи його запитання. На базарі Шефкет-паша почував якось легше. Тут усе було як і раніш, по старому. Ті самі сорокати лавки, завалені золотими кульками помаранч, якими яблуками, зачепленими грушами, янтарями і фіялковим виноградом. Так само свіжо пахне виною, цибулею і часником, той самий гострий запах пеніра—овечого сиромішається з паром вареного м'яса й сала, пріжються у відкритих вікнах над великим містом.

Бадюрій хлопчина—мал (носій) з величезною напругою за плечима, вибілюючи й глибокою, чи не занадто за нього самого, вчепився до старого папаша, щоб нести його клуну. А коли старий спитав, чи знає він ту вулицю, де живе Халіль-бей, хлопчина, що хлопцеві знає тільки вулицю, а й бачив і самого Халіль-бея. Так дійшов Шефкет-паша до синового помешкання Халіль-бея,—він щойно повернувся до дому. Він давав прощальні візити цій владі перед своїм відходом за кордон. Йому

відповідали поручення в далекій дружній східній країні з цього доручення не просив. Але коли вчора його покликане міністерство закордонних справ і запропоновано йому взяти на себе цю роботу, він відчув, як тепло й по дружньому думали й обговорювали за нього в ті важкі дні його товариші у визвольній боротьбі і в політичній роботі. Йому було дуже важко. В справі Осман-бея знав він усе те, що здобуто слідством. Ні на одну мить його думка про цю справу не захиталася. Він хотів ступити брата від ганебної смерті, але лише тоді, коли Осман не стане шкодити тій справі, що її Халіль вважав за корисну і потрібну для Туреччини. Він хотів добитися від Осман-бея визнання, повного визнання. Слідство встановило, що змова була ширша й небезпечніша, ніж її можна уявити собі із слідчих матеріалів. Виходило так, що не один містер Дрюрі, що невідомо зник, не один англійський шпигун причетний до цієї справи з чужинців. Розмах нелегальної роботи, великі гроші, що були ордували агенти Десмоля та ціла низка інших ознак казували, що за виявленими змовниками ховаються великі іноземні й турецькі фігури. Але нитки обривалися. Усі ці іноземні люди, що попалися константинопільській обраві, не мали нікого з вождів крім Осман-бея. А Осман-бей мовчав.

Халіль двічі пробував перебалакати з братом, але той відмовлявся від розмови. Після того його політичні друзі постановили звільнити його від важкого іспиту перебувати в Ангорі час суду над Османом і неминучою страти. Вчора він прийняв поручення, а сьогодні попросився. Завтра вранці він виїде до

Стамбула, а через два-три дні він буде вже за межами Туреччини, ідучи в далеку братню країну, де певно вже незадовго розгориться запекла боротьба за незалежність і національне існування проти спільного хижого й могутнього ворога.

Але судилося йому перед від'їздом пережити ще один важкий іспит—побачення зі старим Шефкетом-пашею. Привітавшись, старий плюхнув на диван у синовому кабінеті і якусь хвилину мовчав. Халіль-бей знав, про що заведе річ батько, і шукав лише слів, як пояснити відмову. Шукав і не знаходив таких слів, щоб їх міг зрозуміти отой старий його батько, що безжурно прожив своє життя, ніколи не задумавшись й не відчувши, що хтось може мати обов'язки й погляди, розбіжні з його особистими прив'язаннями та інтересами.

Шефкет-паша важко й голосно перевів дух і сказав:

— Що ж ти, Халіль, забув свою кров? Не від тебе я довівся, що ви тут хочете вбити Османа. Що ти робиш, щоб його врятувати?—Халіль-бей хотів уже було відповісти, коли враз на столі задеренчав телефон. Халіль підійшов до стола, взяв трубку до уха й пізнав голос начальника поліції.

— Халіль-бей, ви знаєте, що до Ангори приїхав ваш батько?

— Він саме у мене.

— Коли він схоче бачити Осман-бея, йому буде видано пропуск.

— Дякую.

Халіль-бей зрозумів. Мабуть вирішили зробити спробу вплинути через старого на Османа, що вперто й злісно зберігав головну, найбільшу таємницю змови. Серед партійних кол не чути ходили, а була певність, що до змови причетні куди більші люди, ніж полковник Осман. Один із заплідовірих, блискучий „турецький європеець“, доктор Авні-бей уже й так виказав себе, враз покvapцем виїхавши за кордон. Деякі інші опозиційні депутати вже не показувалися в меджилісі.

Халіль-бей заволодів собою і, хутко підійшовши до батька, взяв його за м'яку, повну й безсилу руку:

— Батьку, ти турок.

Ти не можеш заперечувати, що ми, я—твій син—і мої товариші, визволили Туреччину

спід того важкого ярма, що під ним вона стогнала до визвольної війни. Що таке був султан?

Старий вхопив руку й, злісно блиснув своїми набряклыми маленькими очима, перебив Халіля:

— Мовчи, Халіль, ти забув, що говориш з батьком. Не смій мені неславити султана. Хто такий був султан? Падішах великої Оттоманської Імперії і владар правовірних! От хто. А ви, негідники...

Шефкет-паша захрипів і закашлявся.

Халіль стиснув плечима.

— Батьку, навіщо ці непотрібні слова? Той владар правовірних був покірний слуга чужоземним банкірам, що давали йому позики під заставу крові й поту турецького народу. Падішах Оттоманської Імперії... Той падішах і його пишновеличезна Порта тремтіли, коли бувало чинне руський або англійський посол. І вся його державна мудрість була в тому, щоб завчасу й непохибно дізнатися, чому саме чхнув посол. Його великий везір і міністри, його генерали й царедворці були на утриманні у чужинців. І сам він теж. Ріжниця хіба в тім, що вони діставали менше, відповідно до чину, і брали потайці, а він діставав більше, ніж вони всі разом, і брав явно-славно, перед людьми. Осман-бей і вся ота банда, організована братом, добиваються, щоб вернулися ті солодкі султанські часи. Ти побачиш Осман-бея. Тебе пустять до нього. Скажи йому від мене, що я вважаю його не тільки за зрадника, а й за нечесну людину. Осман так само, як усі його однодумці, хоче вернути те, що минулося, хоче розбити незалежність Туреччини, щоб їм усім знову мати можливість продавати її концесіонерам і банкірам. Я його вважаю

за нечесну людину. Так і скажи йому. Але я знаю, що він не дурець. Він уміє свого часу пристати до молодотурків. Він не має ніяких переконань. Він перекинець, аферист. Тепер я йому пропоную найбільшу ціну, що її він міг коли-небудь дістати за свої послуги. Я пропоную йому його життя наважачи за щире признание. Коли він хоче грошей, виїхати за кордон, про це можна буде побалачити. Але єдиний для нього шлях врятувати свою голову, це—повне признание. Так або ні, іншого вибору йому бути не може. Піди до нього—мені щойно сказали, що тебе до нього пустять—і передай йому мої слова.

Шефкет-паша дивився на сина і в очах йому малювався спочатку гнів, потім острах, нарешті тупе адивовання:

— І я тебе на світ пустих?!...

...Опрічна камера в новій ангорській в'язниці була чиста, свіжо виблена, ясна, майже простора. Кризь загороджене міцними ґратами вікно Осман-бей цілими днями дивився на стрімку кручу Ангорської гори, де на схилі тулилися будинки, де курною дорогою день-у-день проходили валками ослики, вантажені сміттям, зібраним на двох-трьох центральних вулицях, де метільники в нових мундирах здійснюють найважчу з реформ, боротьбу проти заскорузлого бруду, боротьбу за культурний побут. А там вище суворі стара стіна ангорської твердині, що за нею сховалося й замерло життя старого міста. Перед Осман-бейм відкритий вид лише на верхню половину гори. Все що нижче ховається за високою стіною в'язниці.

Чотири рази допитували Османа. До твердині приїздив допитувати його сам директор департаменту громадської безпеки. Двачі пропонували йому побачення з братом. Нині вранці був у нього старий батько. Старий якось збенігився, спочатку умовляв його признатися, потім почав лаяти Халіля й Мустафу-Кемалю, нарешті розплакався. Жалюгідний і нерозумний батько. Він пішов, так і не зрозумівши сина. Халіль, як видно з батькових слів, зрозумів краще, але й він усього не розумів.

Осман-бей після свого арешту безліч раз передумував, що йому робити. Не відданість „справі“ спинала його. Не вірність учасникам змови. Адже кінець-кінцем від нього хочуть довідатися не прізвисьта тих агентів Десмоля, кого не викрило слідство. Тих мабуть таки жаль видавати, бо сам він втягнув їх у змову, обіцявши їм посади й гроші після перевороту. Слідство хоче докопатися до інших людей. До турецьких і закордонних ватажків змови, що, кінець-кінцем, використовували його, Османа, так само, як він сам використав усіх тих відставних урядовців і офіцерів в ролі агентів Десмоля.

У Османа-бея загорілася тепер сказана лють до всіх людей, навіть до Вїрджинї Бартолотї. Вони вільні, вони багаті, вони радуються життям, а він... Кому весілля, а курці смерть. Вони розкошували в той час, як на нього вже доля нахмурилася, як він перейшов з класи тих людей, що користають з других, до класи тих, що з них користають. Він ні на одну хвилину не завагався б зрадити їх, коли б йому особисто могло це хоч що небудь допомогти. Але брат Халіль та всі одні ангорські правителі не розуміють, що його справа, справа життя Осман-бея провадилася назавжди. Що він може виграти, коли б йому врятували життя за те визнання, що його так жагуче добиваються від нього? Нічого! Сінько, крім життя. Та якого це життя! Йому доведеться платити за рятуюнок від смерті до останнього дня. Думаючи про це Осман-бей раз-у-раз бачив перед собою стайні чираганського паладу, де одного разу приміщено було руських емігрантів. Він якось зайшов туди заради цікавості. Бути висланим і перетворитися в такий людський непотріб, тинятися живим трупом і в безсилій люті бачити, як навколо живуть люди, так чи сяк, але живуть надіями, а самому бути відлюдком, волоцюгою, в найкращому разі предметом жалю і назавжди предметом призириства! Після того, як він признався б, за кордоном відразу б йому всі шляхи до тих людей, що серед них він виріє і прожив своє життя. В Туреччині було б не краще, та його не задишуть тут.

Тому сто раз передумавши, Осман-бей вирішив бути глухим і німим. Злісно всміхаючись він говорив іноді собі, що принаймні вмере „героєм“... для Вїрджинї Бартолотї та подібних до неї.

...Прийшов день суду і минув. Суд ухвалив одинадцять смертних вироків. Сонце вже сідало і вечірний вітер шумів над долиною Джебеджі, коли засуджених везли назад до в'язниці. Коло камер засуджених поставлено

підвійну варту. Введено вартових і в самі камери. Осман-бей запропонував, якщо він хоче, написати листи.

Він відмовився. Він знав, що вирок буде виконано ще якийсь зійде, він знав, що на світанку його повісять. Він пробував не думати про смерть, бо йому здавалося, що конче упаде на дусі, як почне уявляти собі свій кінець. І йому аж дивно стало, що не треба було ніяких зусиль, щоб одігнати від себе думку про те, що станеться через кілька годин. Він зазнавав якогось дивного почуття нервового занепаду, але не того розслаблення нервів що веде до істерики, до втрати влади над собою. Це було щось наче внутрішня анестезія, якийсь відхід від усіх хвилювань, від усієї боротьби, що її він за ті дні провадив сам з собою, розв'язуючи питання, чи викрити йому змову до кінця і жити, чи мовчати і вмерти.

Його думка працювала напружено, але не над тим, щоб розгадати останню хвилину. Не те цікавило його.

Підчас суду він довідався вперше, що його обвинувачено за зв'язок зі шпигункою Юзефою Вадбольською, що валила викрасти у його брата Халіля бей документи державної ваги. І в це обвинувачення Осман-бей відповів мовчанкою. Але тепер його мозок гарячково працював над тим, що могло статися з Юзефою, чи справді хотіла викрасти у Халіля якісь документи. Він так напружено намагався уявити собі останні тижні життя блявої авантюристи, наче від розв'язання цієї загадки для нього залежало щось дуже важливого.

Розумівся, він нічого не міг розгадати. А в тім крім однієї обставини. Він зрозумів, що Джесї послав до Ангори містер Дрюрі, та що вона згинула, як жертва тих сил інтересів, що через них за кілька годин доведеться йти на смерть і йому. Він програв свою ставку. А вони, одні Дрюрі та Бартолоті не програють. Вони грають так, що або виграють вони або програють інші. І в ті останні години свого життя він зрозумів, що свою ставку він програв кули раніш, що програв він її ще тоді коли пристав до їхньої гри. В ті останні години, дивлячись кризь вікно на білду в місячному світлі ангорську гору, на срібні її схили, на глибокий океант вгору, слухаючи дзяючання води глибоко десь в ущелині, слухаючи рідких звуків замерлого життя нічного міста, далекого свисту пароплавів, слухаючи як ревує десь верблюда, скриплять вози, дзеленкають дзвінкі нічного каравану, як б'ється кров у його жилах, як б'ється його серце, відчуваючи напруження своїх мускулів, ще пружних і живих, Осман-бей вернувся до того почуття, що дивно якось починало вже розвиватися. Він відчув своє життя й пожалів його. Спочатку гірко, потім дшлено. І зрозумів. Він порівняв себе, бр та Халіля, агентів Десмоля, містера Дрюрі. І зрозумів. Він поставив свою ставку не на ту карту.

З одчаєм і люттю пішов на смерть Осман-бей. Остання надія зрадила його. Він хотів умерти якось по героїському, щоб пам'ять його залишилася, щоб за нього згадували як за героя. Де? Там, де його всі знали, де він жив, де всі жили він, що й йому було дороге. І тут вийшло не так. В гл. хій нічний темряві невеличкий відділ оточив трикутний скверик напроти невеликої школи. Поквапцем, без галасу, зрідка перекидаючись двома-трьома словами, темні фігури впевненими руками вкопували в землю легкі стовпи рухомих шибениць.

За годину до світанку все було готово. Кілька випадкових перехожих спинилися трохи далі коло гостиниці „Ангора“. Поліціант вигнав їх у провулок. Незабаром далеко на нижній схил почувся гомін: це везли засуджених. На місці страти безгучно приїхали автомобілі. Представники влади, лікарі підійшли до шибениць.

І виконано вирок майже цілком поночі, коли на сході небо ще не засірілося, а тільки зблідли верхи далеких гірських країв. Остання думка, що згасла в Османовім мозкові,—це було прокляття.

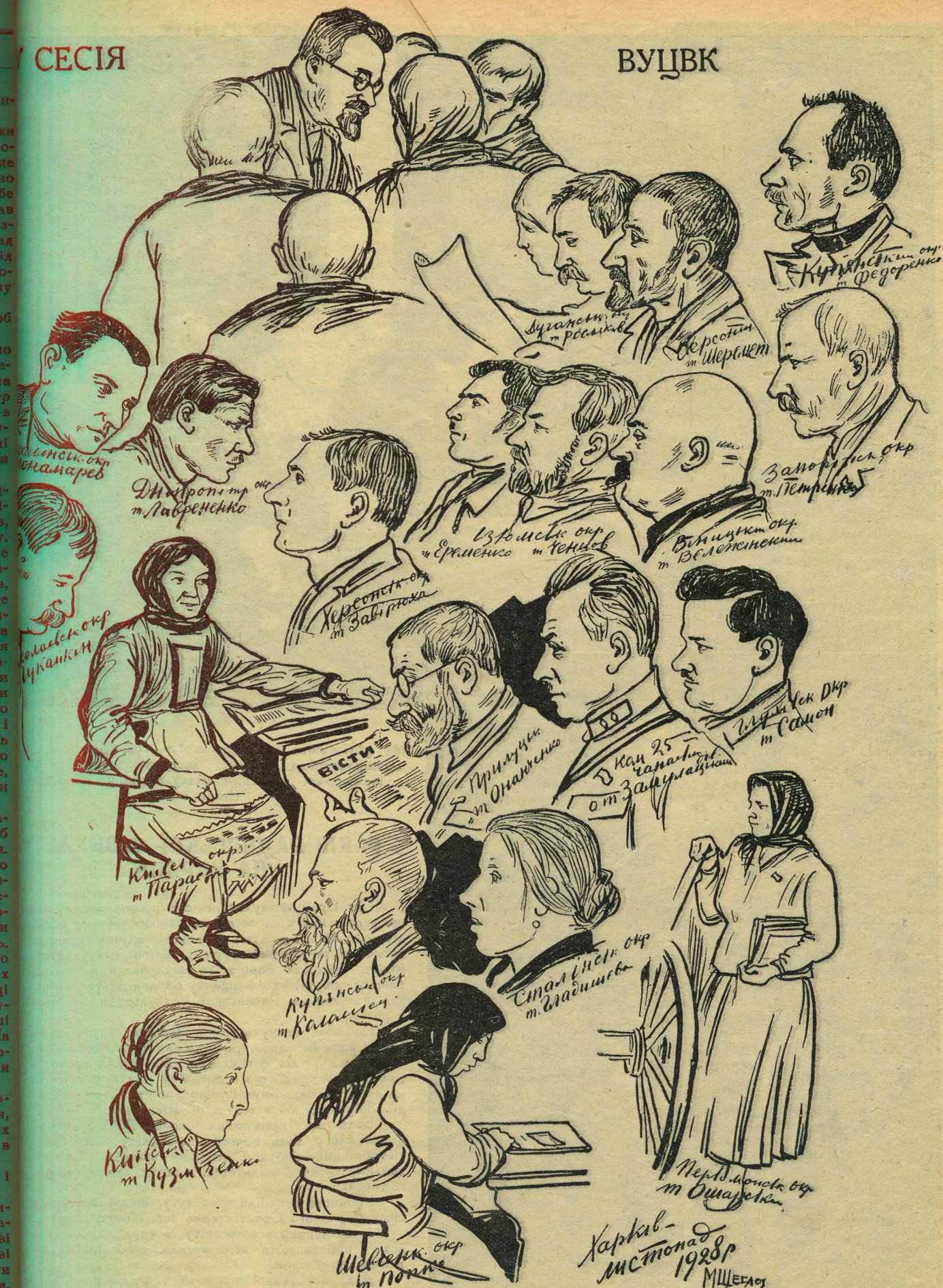
Кому? Всім. Усьому. І минулому, і майбутньому.

...Через кілька годин у великій кімнаті в нижньому поверсі Меджиліса зібралися на засідання члени комісії в справі перегляду цивільного статуту. На протязі трьох годин засідання ухвалено проєкти артикулів про заборону множеності, про скасування рабства жінки... А високо над містом, на доклад міністра юстиції і голови суду незалежності про скінчений

процес агентів Десмоля було сказано: „Вони хотіли вернути минуле. Сліпі! Революція продовжується.“ (Кінець)

ВУЦВК

... соціалістичного будівництва... Так назвала преса IV-у сесію ВУЦВК. І такою вона увійде в історію радянського будівництва на Україні. IV-а сесія ВУЦВК обговорювала переважно питання народного господарства: соціалістичне будівництво в сільськогосподарстві, засівна кампанія, контрольні цифри народного господарства, бюджет,—ось головні питання сесії. Одночасно ВУЦВК чимало часу присвятила питанням культурного будівництва, перевиборам рад і роботі серед нацменшостей. Велика демонстрація всіх нац. меншостей України, що вітала сесію ВУЦВК та вітала правильність національної політики УСРР, створилася у справне свято національних меншостей України. IV-а сесія ВУЦВК—важливий етап на шляху до перемоги соціалізму.

На фоті—зліва направо: стоїть тов. Буденко, сидять наркомздорвля Єфімів, заступник наркома Освіт т. Приходько, почесний фізкультурник України—Г. І. Петровський

5 РОКІВ РАДЯНСЬКОЇ ФІЗКУЛЬТУРИ НА УКРАЇНІ

Сотні рад фізкультури, сотні спортивних майданів, що серед них є за останнім словом техніки устатковані стадіони, кілька десятків науково-дослідних установ, кілька тисяч гуртків фізкультури і мільон фізкультурників—мільон свідомих борців за оздоровлення і гігієнізацію нашого побуту, за підвищення обороноздатності країни—такі досягнення Радянської Фізкультури на Україні за 5 років.

На чолі фізкультурної України йдуть харківчане і тому вони особливо урочисто святкували своє п'ятиріччя.

Понад 3 тис. фізкультурників вітали сесію ВУЦВК і запевняли уряд, що в потрібну хвилину вони стануть на захист своєї комуністичної, робітничо-селянської влади. Зібралися всі в театрі ім. Шевченка.

Коли після привітання голови ВРФК УСРР тов. Буденка слово взяв почесний фізкультурник України Г. І. Петровський—вибухом оплесків зустріла його в першу хвилину тисячна аудиторія, а потім завмерла, щоб чути кожне слово.

Урочисто зустріли фізкультурники секретаря Виконкому Червоного Спортивного товариства Жанны Ноо:

— Робітники всього світу з гордістю слідкують за вами і прикладають всіх зусиль, щоб почати жити за вашим прикладом.

Далі коротенькі промови т. т. Єфімова, Полякова, Акулова та інш. Мітинг закінчився. Розпочалися спортивистути, демонстрація дисциплінованого здорового тіла.

„Фізкультура—могутній засіб підвищення обороноздатності країни“.

Лише о 3 год. вночі вечір закінчився.

МОРСЬКИЙ ЗВІР

Нарис Юзефа Пенковського

НАША промисловість розвивається все більше й більше; попит на жири все збільшується; з них „морські жири“ відіграють значну роль. Морські жири є продукт, що його одержують з рибальства, китобойного та морського звіринного промислу.

Що до свого значіння для морського і звіринного ринку, на першому місці стоїть китобойний промисел, потім морські звіри і нарешті, рибальство.

За китобойний промисел у нас не дуже то дбають. Перше місце що до цього промислу належить Норвегії, за нею стоїть Північна Америка, далі—Японія.

Другий „морський звір“, що до нього треба віднести тюленів, моржів, білуг і інших, водиться у всіх морях холодної та помірної зони обох земних півкуль. Зустрічаються також тюлені і в деяких материкових басейнах, наприклад, в Каспії, Байкалі та Ладозькому озері.

Промисел ластоногих зосереджений у водах Нью-Фаундленда, Лабрадора, в Білому і Каспійському морях, на узбережжях Азії й Америки, що їх омивають води Північного і частини Тихого океанів; на Південній півкулі, на узбережжі Чилі, фальклендських і кергуерських островів. Моржі й тепер у значній мірі вже винищені, а тому найцікавішим об'єктом промислу—є тюлень.

Стрільці-мисливці

вати, скільки тисяч тюленів перебував в пловучих льодах. Вирішили використати авіацію. Облік переводився за допомогою аерофотозйомок. Роботу цю провадив Науковий Інститут Рибного Господарства разом з Добролютом. Лов морського звіря робиться організовано і з відповідною підготовкою; для цього виділено 4 льодокони, між ними і „Малигін“, що усявився, шукаючи команди дирижабля „Італія“. Допомагають льодоколам аероплани, що виконують допоміжну службу—своїми розвідками.

Плановий підход до цієї справи гарантує нам боротьбу з хижацьким використанням наших північних звіринних багатств і забезпечення перспектив на майбутнє.

Льодолом „Малигін“

Річна світова здобич тюленя—мільон голів. З них на СРСР припадає 400.000.

СРСР посідає друге місце що до здобичі тюленя; на першому місці йде Норвегія, за СРСР—Сполучені Штати Північної Америки й Франція.

Що-року наприкінці зими тюлені величезними масами з'являються в Білому морі і лишаються там аж доки зникне льод. В цей час на них і полюють.

Ловлять тюленів з великих суден-льодоколів місцеві промисловці, що виїждять на невеликих човнах,—крім того норвежцям надано право концесії на лов тюленів.

Через такий розвиток цього промислу виникло питання, чи не занадто знищують тюленя,—це може пошкодити нашому рибальству на Півночі в майбутньому. Для цього треба хоч би приблизно підраху-

Ловлять тюленів

БАЛКАНЦІ В ХАРКОВІ

НАДВЕЧІР я і завідатель Харківського балканського клубу т. Фуклієв прямували з майдану Розі Люксембург на Римарську вулицю. Розмовляючи про балканців, ми непомітно підійшли до Державної Опері.

— А це і наш клуб,—показав Фуклієв рукою на здоровий кам'яний будинок, що велично стоїть поруч опери.

Заскиглили високі, здорові двері і ми увійшли до вузького і напівосвітленого коридору.

Перша кімната, куди ми увійшли—це фойє. Простора, світла, чистенька. Скрізь балканські, руські та українські гасла та портрети вождів пролетаріату.

— Ось наш „дядо Благовє“, що ім'ям його зветься клуб,—вказав мені на портрет Фуклієв.

— Фуклієв, кадя варвім? *)—голосно запитав якийсь балканець. І тут у нас почалося знайомство, Фуклієв рекомендував мене як балканця, що тільки-но приїхав до Харкова.

Якої національності, звідкіля я, чи політемігрант, чи комуніст чи думаю працювати серед своїх балканців—і ще багато інших питань заваляли мені нові знайомі. І коли я відповів, мене повели далі знайомити з клубом.

За кілька хвилин я обійшов все помешкання і нарешті ми підійшли до дверей, що на них висіла об'ява: „Балканська секція імені Благовєвє при Харківському ОПК“.

В кімнаті було повно. Проте, повітря свіже, і зовсім тихо. В кутку стоїть кілька національних прапорів. Поруч модрицький куток, на стінах революційні гасла. Серед кімнати стіл, вкритий червоною матерією. За ним балканці читали різні газети та журнали. Біля дверей за маленьким столиком сидів Фуклієв.

Мій товариш Гам Микола—угорець і з міста Будапешта. Він разом з товаришем Бела-Куном провадив революційну роботу. В 1919 році він був членом угорського Ревтрибунала. Після повалення ралвлади його присудили на 8 років до в'язниці. В 1921 році в листопаді місяці ралвлада, обміняючи офіцерів, що брали участь у армії Врангеля, на комуністів, обміняла і його за п'ять офіцерів.

— І ось вже 7 років,—закінчив Гам,—я працюю в країні рад. Мені цікаво було хоч приблизно знати, що з себе являють інші балканці і я попрохав Гама коротенько познайомити мене з ними.

— Той, що праворуч—росповідав Гам,—це Воробйов, робітник альфрейщик, біженець з Румунії. Він у 1926 році втік з м. Галац, де служив у 11-му румунському полку. Втік, бо румунська військова служба—це каторга. Офіцери б'ють садатів по обличчю, на день видають кілограм мамалиги, та на тиж.

*) Фуклієв, куди йдеш?

Члени грецької підсекції у червоному куткові. Вгорі на стінці балканський прапоє

Старі революціонери басарабець Бабак (ліворуч) і угорець Гам (праворуч) І що між іншим настільки малий, що навіть не вмщає

„...Бела-Кун у Дніпропетровському...“—болгари Фуклієв і „Алі з захопленням читають цю новину

день 200 грам м'яса. Тепер він робітник Індустрію. Далі сидить Дніпров—болгарець, що втік з міста Софії лише 1928 року. Він працює в Харкові за шофера. Далі Барч Степан—угорець...

Через кілька хвилин я знав, що вже кілька років, як у Харкові ОПК організував балканців. В 1924 році організовано було балканську секцію і балканський клуб. Зараз балканців у м. Харкові 300 чол., з них греків—100 чол., румун—103 чол., угорців—54, болгар—45 чол. Є такі підсекції: грецька, румунсько-бесарабська, угорська і болгарська. Кожна секція має своє обране бюро на чолі з відповідальним секретарем. Членів партії балканців—130 чол.

В цьому році балканський клуб розпочав свою роботу з жовтня місяця. Вже функціонують: загально-освітній гурток, стрілецький, гурток крою та пошива, угорський полігурток, грецький лікнеп та болгарський полігурток. Гуртки охопили своєю роботою всіх членів клубу. Вже четвертий рік клуб видає свою стінгазету „Червоний Балканець“. Газету друкують українською мовою і мовами нацменшостей. Є в клубі румунські, болгарські та грецькі газети та журнали. Балканська секція шефствує над болгарським селом Федоровкою Мелітопільської округи та грецьким селом Мало-Єнісель (Марупільської округи). Населення цих сел тримає з клубом гарний зв'язок, що його клуб щороку зміцнює. Для обслуговування всього національного населення, що мешкає на Україні, Балканський клуб періодично організує через радіостанцію Наркомосу концерти національної музики.

Коли Фуклієв скінчив, до нас підійшов чорненький, худенький товариш.

— Це Бербека із т-ва басарабців,—познайомив нас Фуклієв.

— А хіба у вас і басарабці,—запитав я.

— Нас обслуговує балканський клуб,—пояснив Бербека і розповів, що в 1926 році в м. Харкові було зорганізовано т-во басарабців, що має вже понад 200 членів. Спочатку питання про організацію т-ва басарабців було розв'язано в 1925 році у Москві, де відбувся всесоюзний з'їзд басарабців, що розробив статут т-ва та ухвалив організувати т-во по всій СРСР під гаслом „геть з руками румун-захватників від Басарабії“. Харківське т-во за останній час налагодило зв'язок з т-вами басарабців у Німеччині, Америці та Франції. В цьому році при т-ві функціонує гурток вивчення молдавської мови та ліквідації неписьменности. Весь час (одержується з Москви „Красная Бессарабия“, що видається центральною радою басарабців.

Зимовий період роботи на 1928-29 рік розпочався з 1-го жовтня. Всього басарабців у м. Харкові понад 1 тис. чол. До цього часу члени Харківського т-ва користуються з помешкання балканського клубу,

КОЗАК-МАМАЙ

МАЛЮНКИ козака-бандуриста, що більше відомий під назвою козака Мамая, ще до недавнього часу зустрічалися на Лівобережній, а часом і на Правобережній Україні. Загальний вигляд малюнку такий: підібравши під себе ноги сидить на малому козаці. Обличчя в нього гарне, вуса довгі, з начисто голеної голови спускається довгий „оселедець“, що часом закривається за вухо. Комір його багатоглибкої одягу розхристаний, на грудях червоні чоботи-сап'янці, в зубах люлька, часом в руках бандура; за плечима, а коли й на землі чи на дереві козацька бандура: лук, сагайдак, шабля, опис, рушниця, пістолі. Збоку або перед ним—шапка, пляшка й чарка. Заду до спису прив'язано люлька. На картині знизу та на боках довгі вірші.

Часом замість однієї фігури—кілька козаків; вони п'ють, грають, тягнуть один одного за чуба то-що. Це були улюблені малюнки: їх можна було бачити не лише на стінах, як картини, але їх малювали часто на дверях, віконницях, скринях, навіть на вулицях. Картини ці мають багато дещо східного. Україна була завжди в зносінах з татарами, турками, персами, не лише грабувала узбережжя Чорного моря, але й часто посилала послів своїх в глиб східних земель, купувала в тамтешніх купців різний товар, килими, посуд, дорогі тканини. Отже на перських килимах, посуді вже знаходимо композицію дуже близьку до композиції малюнку козака-Мамая.

Сатиричний варіант „Козака-Мамая“; на фігурі одяг урядовця миколаївського часу

Мамая. В ній чується відгук старої боротьби України з турками, Польщею та дуками-срібляниками. Чується досить пролетарське: „козак душа правдива,—читаємо в віршівці під картинкою,—сорочки немає,—коли не п'є, то воші б'є, а в все не гуляє“. Коли в нашій Гайдамачині було багато небажаного, часом вузько-націоналістичного, то в усякім разі були й гарні еле-

менти. Це був протест проти економічних і соціальних болячок часу, проти кріпацтва, Історія України знає імена Довбушів, Яношиків, Кармалюків, керівників таких повстань. Був і Гайдамака Мамай у половині XVIII ст. на Чигиринщині, але в картині нашій слід бачити типове зображення козака-голоми. У віршах, підписаних часто під картинкою, знаходимо яскраві вирази, що влучно характеризують намальовану постать: „козак куди схоже, туди скаже“, „по козакові ніхто не заплаче“, „козак заслаб, тай лежить, нікому спитати, що в його боляче“. Це картина козацької бездомності, безпритульності. Цікаве й друге місце: „коли був багатий, тоді був усяк сват, а тепер ніхто, не згадає“. Мотив цей, що так підкреслюється на малюнках, розроблювався в байках Баровиковського, що, як відомо, часто розвивав у своїй творчості соціальні питання. Елегічність настрою картини збільшується від того, що напис зазначає вже занепад сили козака. Рука його „ляхів борюючи, ніколи не мліла, а тепер сильно воші одоліла“. Козак залишає бандуру й починає нудну війну з маленьким, але сильним ворогом.

Монолог, уміщений на варіантах картин, в основі своїй бере початок від старих вертепних монологів, де знаходимо козака-бандуриста, як дієву особу. Отже, коли авторами старих наших інтермедій були здебільшого мандрівні дяки, вихованці колишньої бурси, школи, що позначилася в старовину певним демократичним характером, то треба сказати, що й малярами наших картин могли бути мандрівні дяки. Принаймні, в київській лаврі існувала малярська майстерня. Серед кунштів, себ-то зразків малювання, були малюнки дуже схожі з малюнками Мамая. На Полтавщині ще недавно жив дяк, що малював подібні до цих картини.

Що далі більше різнилися пізніші копії від первісних оригіналів. Малярі псували їх, забували. Вони вже не бачили перед собою чубатих козаків, не знають, як малювати оселедця, бандуру, замість її вміщують балалайку, не вміють намалювати старовинної козацької одягу то-що. Отже й тепер часом зустрічається копіювання цієї картини, що переносить нас у далеке минуле.

І. Б.

Один з варіантів картини „Козак-Мамай“

їх членів. А помешкання конче потрібне, бо культполіт-освітрова серед басарабців проводилося дуже кволо.

Так стінгазета не видається, збори бувають дуже рідко, матеріал про становище Басарабі коли й пророблюється, то дуже рідко.

— А сь журнал „Красная Бессарабия“,—дав мені тов. Бербека журнал у червоній обкладинці.

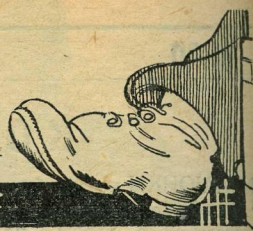
Пізно розходилися балканці з клубу. Клуб працює до 12 год. ночі, а то й до часу. Додому я повертався знову по Римарській і далі через майдан Р. Люксембург. Цим шляхом тепер я щотижня ходжу до свого балканського клубу. Робота в нас поширюється, з закордону прибувають нові товариші. Але на Україні є ще чимало балканців, що не знають про свій клуб.

Вл. Зорін

Нарис В. Віка

ТАМ, ДЕ ВСЕ НА ДУРНИЧКУ

Малюнки М. Щеглова

В ГОМІНКІЙ і перістій гушавині вуличної юрби в Харкові не важко пізнати провінціала.

Не те, що може він дуже відрізняється від першого ліпшого середнього мешканця столиці. Ні... На ньому, як і на кожному кооперизованому громадянину, стандартне пальто, що дуже нерадо піддається „погодженню” з індивідуальними особливостями свого хазяїна. Тільки розміром воно трішки ширше, немов шито його „на старшого брата”.

Шапка? Шапка, як шапка... Не кидати ж її тільки через те, що вона раз-у-раз то зсувається на ніс, вповиваючи темрявою увесь світ перед очима свого хазяїна й надаючи йому дуже підозрілого вигляду вперто-конспіративної особи, то враз з'їздить на потилицю, ніби людині від якоїсь несподіваної думки стало раптом чогось дуже гаряче.

Але кінець-кінцем вуха рятують становище і, коли прироблено їх людині досить міцно, то набивши добре руку, можна завжди втримати таку шапку в пристойній рівновазі, особливо, коли в середину під обідець закласти грубого бублика з газетного паперу.

Хіба ще треба говорити про черевики. Коли порівняти їх з легкими міськими щиблетами, то вони виглядають як сповнений могутності стосильний трактор проти кволеного „фордика”. Та хто не знає знаменитих кобеляцьких і золотоносних чоботарів, що ще досі не забули шити чобіт „сумлінно”, шити так, що чобіт не беруть навіть руйнацькі „радіоактивні” міргородські грязі, не згадуючи вже про те, що таким чоботом можна розчавити на ходу доброго підсвинка легесенько, мов новонароджене жабеня в дощ.

Це не черевики, а цілий скарб для міських чистильників чобіт. Ще з другого кварталу примітивши такі чоботи на обрії вони, давно вже нудьгуючи без „справжньої” роботи, в пориві професійного захоплення починають вибивати щітками шалений „марш чистильників” і радісно гукають навипередки:

— Почістім громадян!

Коли не зважати на деяке „перебільшення” в гардеробі, перебільшення, що торкнулося навіть штанів „кльош”, обережно підкочених на добру чверть,—то все ніби гаразд.

Але чому вже з перших кроків перебування в столиці на провінціала починають сипатися мов з рога фортуни всілякі пригоди?

На вокзалі, хижо никаючи своїми очима, пантрує його лукавий „фармазон”, якісь підозрілі особи солоденько пропонують „сумесную квартиру”, інші вивівають клунок з рук, хочуть допомогти йому нести. Навіть миршавий ванько, сам провінціал з провінціалів, і той угадує в ньому „свого” і заправляє в тридорога, та ще й „виражається” на весь майдан неподобними словами, коли той неміливо пробує протестувати.

На трамвай, в автобус. Та як у них, до біса, сісти, коли навколо гадючим хвостом черга звивається, та й куди вони ще можуть завести свіжу людину...

І пускається бідолаха пішки. Вітрини в крамницях такі привабливі, з цинами й товарами один в один лефцитними, так і кортить з одного боку вулиці на другий перейти.

А як тут перейдеш, коли волами в хліві на весні ревуть вантажні автомобілі, пронизливо в-решають таксомотори, мов на сполох дзвінками дзвенять трамваї і тільки й чути, як вітер навколо них шалено гуляє — д-ж-ж-иг, д-ж-ж-иг-г...

Хіба диво, що людина мов заць між качанами капуста раз-у-раз до землі припадає...

Нарешті людський вир виносить сердегу кудись на сходи, крутить ним доброї чверть години й викидає на зручний садовий ослінчик.

Ух, хоч тепер оглянутися, хоч відпочити можна й оту бісову шапку зсунути на потилицю.

Харків, не Харків, ніби навіть на головний бульвар в Золотоноші трішки скидається. А як людей добренько розпитати, то кажуть, що це колишня Університетська Горка.

Ій-право, стемненіс-нька тобі Золотоноша, навіть наче наш сліпий гармоніст Хведько на трьохрядці вальс „Ожидание” виконає, тільки той трішки грубший буде. Ну що ж, на те столиця...

І дивно навіть якось—все тут задурно. На ослінчик хоч сідай, хоч лягай—дурнісінько.

А музика,—тут гармоніст, там гітара, а ось лірник „Морозенка” співає—теж задурно.

От ще серйозний громадянин з суворим, задуманим обличчям утішає публіку, заганняючи здорового цвяха кулаком у дошку, та ще й приказує так складно:

—... бірється залізний гвоздь і пробиває дошку насквозь...

І робить ото так з доброти своєї душевної і, вірте сумлінно мому, дурнісінько.

А он якісь кремезні громадянки з червоними обличчями, чи то колишні поміщиці, чи то соборні попаді вчать задурно вишивати. Хто хоче, сосяшники, а хто хоче, цілого лева з роззявленою пащею зразу вишити може... Тільки треба у них автоматичну голку за коповика купити... Та це вже дурниця, звичайно...

А ось вам дуже пристойний мужчина, щось найпевніше якийсь поет, тільки мабуть не пролетарський, бо дуже вже тонко він говорить.

Народу навколо нього сила, а він так і чеше, так і чеше:

— Научний, хімічний, поchtі магiчний порошок „Строрбін”. На сукне, тріке, атласі і бархаті, без ізяна і без обмана, моментально виводить всякі пляма. Здесь обслуживаем всех граждан бесплатно, із одной только любезности, а если найдутся умные люди і захотят взять с собой на дом для обслуживания своих родных і знакомых,—20 коп. порошок! Лiшнього не бером, поchtі даром отдаюм...

Та й спритно як: хоч що йому дай, хоч халаву в дьогті, він тільки плюне, порошком посипить, рукавом потре і готово—ні дьогтю, ні сала, чистісінька халавя залишилася.

Де-хто всміхається і каже, що це шахрайство, воно бо ж простісіньке хлорне вапно. Але, як то кажуть, в щасті не без ворога.

— А ваш порошок плями, як ото, буза, на обличчі виводити може?

Але він, чесний чоловіча, навіть брови не моргне:

— Ні с ліда, ні с душі, нікаких плян не снімаєм. Только на сукне, тріке, атласі і бархаті ідеально робить.

таєт научний хімічний, поchtі магiчний порррошок—„Строрбін”, обслуживает і кожу, но, промежду прочим, только сапожную...

І який би ото був режим економії—волокти з собою до Харкова і жінку з дітьми й усю свою рідню, щоб тут цей добрий чоловіча повиводив з них усі їхні плями за дурно. Ясно, що треба купити „Строрбін” так карбованців на два, а то й три... Хай знайомляться люди зі столичними досягненнями.

Або чи бачив хто коли таке, щоб миші по людині бігали, дзвіночком дзвонили і на свичик відзивалися?..

... Підійти по Університетській Горці. Там мабуть і нині сидить отой безплатний хінчик, що влетів мені в гарну копійчику, будь він такий-сякий.

І вигідає таке, бісове сатанча. Налозив ото десь мишей біленьких, навчив їх усяких фокусів, розсієся на Університетській Горці і морочить людям голову. Якись хінські дівночки, мисочки, кульки, брязкальця, і оті миші немов по спині тобі бігають, як мороз по шкірі ходить...

Та воно й цікаво, звичайно, і всяке рота роззявить на таке диво.

Але миші, миші... Чистісінько тобі за пазуху залізають, по всіх кишнях нишпорять.

Ой! Та що воно таке? І правда ж, наче щось аж за кешеню шарпнуло...

Хап... Гей, люде добрі, гроші пограбовано! Всі чисто пограбовано...

Розуміється за аз спитають—хто, а як ти тут скажеш, хто, коли все нарід такий серйозний, що й глянути на нього боязко. Не показати ж, хоча б на оцього чорного „гиражанина“, що продає такі тов-

стелезні деревові палиці з написом „Кавказ“ і тільки в носі меланхолічно поколупує, дивлячись на загальну метушню. Покажи на нього, чого доброго, ще й палки його скуштуєш, і теж, звичайно, дурнісінько.

Що ж, треба рушати далі. Навколо все, як і раніш, за дурно, тільки вже дивитися відпала охота. І яке вже там „задурно“, коли в кешені ні шеляга. Такий людині навіть задурно нічого не повірять... Нахтеми...

А тут, як на те, фотографі. Видно, великі майстри своєї справи, хочеш на морі, а хочеш, на суші тебе сфотографують...

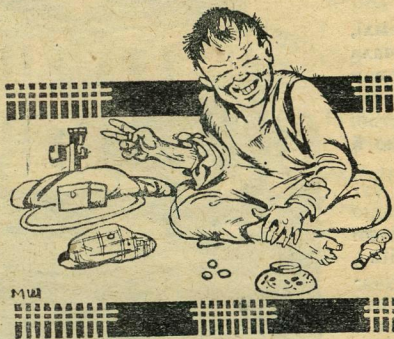
— Кожну четверту фотографію ми вам даємо за дурно!

Га?... І тут за дурно?...

Чи ви бачили?

От жаль, хоча б карбованець у кешені завалаяся, хоч би коповик нещасний від тих проклятих мишей лишився...

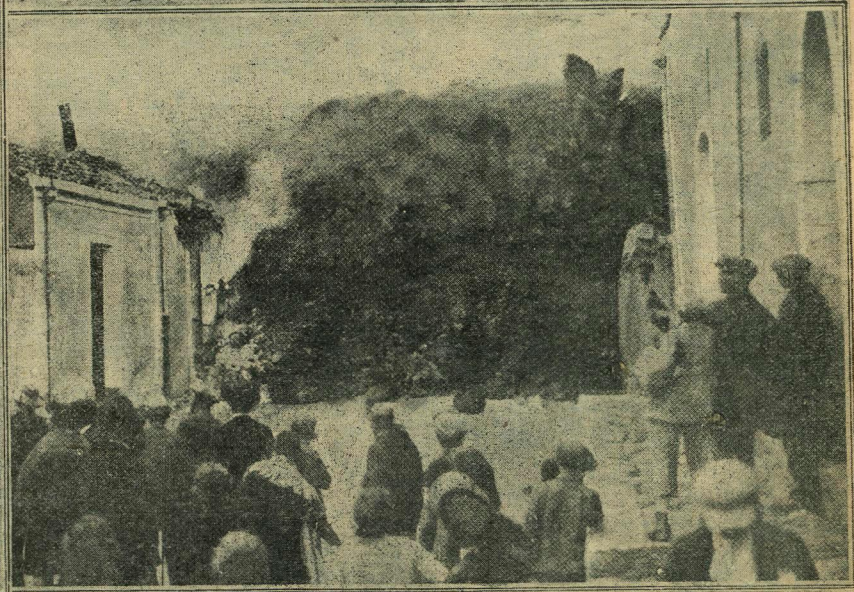
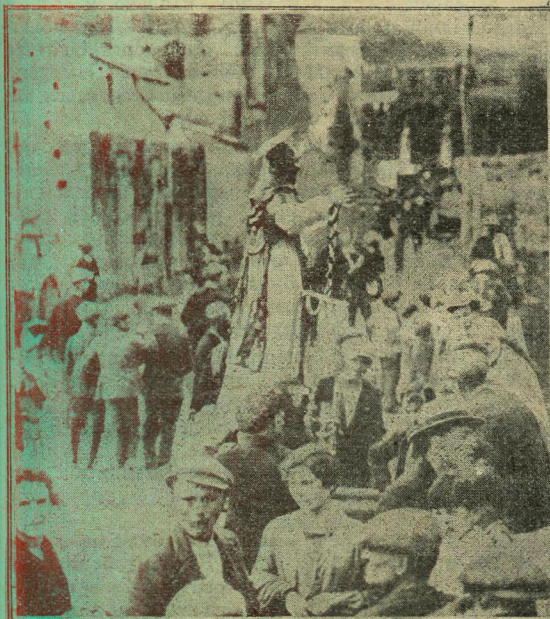
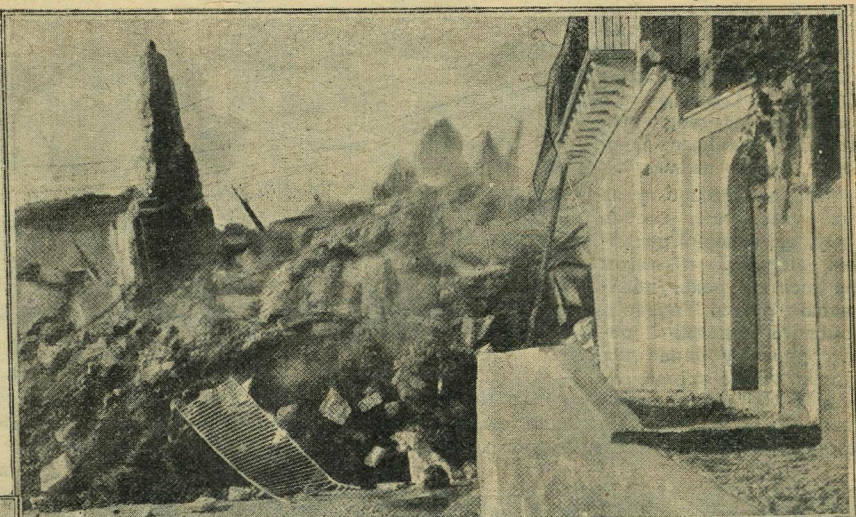
З'явся б тоді, взяв би четверту фотографію за дурно і одвіз би її додому, на пам'ятку про те місце, де все, геть усе — дурнісінько.

ВИБУХ ЕТНИ

В ІТАЛІЇ трапився вибух вулкана Етни. Місто Маскалі з 37.000 мешканців цілком знищено. Вибух зруйнував близько 700 будинків. Стіна лави висотою в 30—40 футів сунула зі швидкістю 3,6 метра в одну хвилину.

Лава має спочатку білий кольор, потім червоніє і кінець-кінцем приймає сиво-чорне офарблення. Фашистський уряд вважає за найрадикальнішу допомогу при нещасті—святі опудала, з церкви винесли статую „святого“ Леонарді, щоб припинити рух природніх сил.

Картини спустощення, що його зробив вибух Етни в місті Маскалі

ДЕ ВИВЧАЮТЬ ЗЕМЛЮ

Нарис С. Найдена

Фото П. Г. Красилюка

ВТИШІ СЕЛА МЛІЇВА безнастанно працює творча думка.—Так записав у книжці відвідувань Мліївської садово-городньої досвідної станції якийсь одвідувач.

Працювати творча думка в цьому закуті землі, що притулилася в долині біля села Мліїва, почала ще в 1887 року. Учений помолог Лев Платовович Смирєнко, маючи тут свою невелику садибу, почав організовувати садово-питомницьке господарство, що згодом стало відоме на всю колишню Росію й навіть за кордоном.

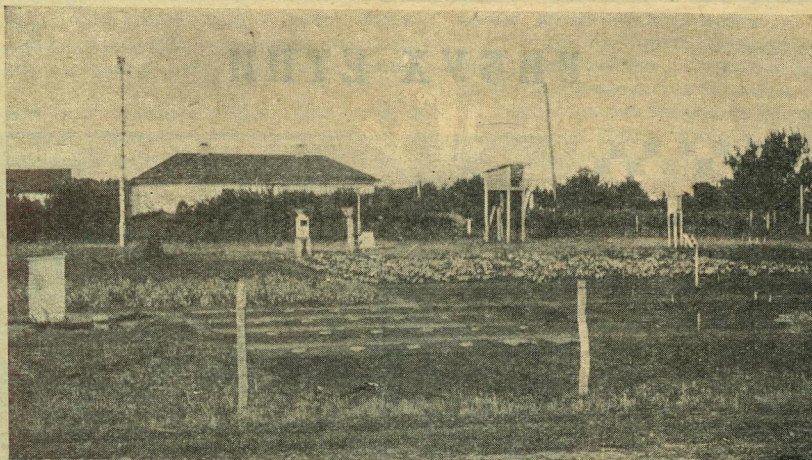
В зелені сховався старовинного вигляду будинок, де жив і переводив свою корисну працю Смирєнко. Жив він собі скромно в Мліїві, нікуди не виїздив, а знали його далеко за межами Мліїва, навіть за кордоном його знали і з ним листувались закордонні вчені. З захопленням працював Смирєнко й зібрав для наукових досліджень близько 2000 помологічних плодівих пород. Колекції з садівництва, зібрані Смирєнком в Мліїві, своєю цінністю мають значіння в європейському масштабі. Багато залишив Смирєнко писаних праць, які є цінними здобутками в помологічній науці.

Громадянська війна що в цих місцевостях була особливо гострою, призвела до того, що одного зимового вечора 1919 року цінний вчений, чоловік з ім'ям, відомий в наукових колах Європи Л. Смирєнко зробився жертвою кулі п'яних хуліганів, що вдерлися до його квартири.

Бандитизм, що гуляв тут увесь час, сприяв тому, що садовий питомник зібраний протягом 3-х десятиріч років дбайливою рукою вченого помолога, занепадав і перетворювався у випад для худоби. Лише окремі селяне з Мліїва та садівники, що їх виховав Смирєнко, стали на захист садового питомника й схоронили його від остаточного знищення.

Головний будинок М. С.-Г. Д. С.

Метеорологічний відділ М. С.-Г. Д. С.

З березня місяця 1921 року розпочинається ера радянського існування колишнього плодового питомника Смирєнка під назвою „Мліївської садово-городньої досвідної станції“. Відражені до Мліїва вчені спеціалісти прийняли господарство в Мліїві й почалась організація Станції.

Прийняте господарство було дуже занедбане, потрібний був ремонт. Коли до цього додати голод та бандитизм, що панували в цих місцевостях в 1921 році, стане зрозумілою та тяжка праця, що її довелося провадити організаторам

Станції. Проте колективна праця й енергія зробили своє й Станція розгортає велику роботу як у науково-дослідній галузі, так і в господарчому зміцненні. Вже в 1923 році Станція забезпечується земельною площею й садами для дослідної роботи відділів Станції. Для поширення садово-питомницьких робіт організується при Станції—Центральний Державний Плодовий Питомник України. Сама Станція постачається науковими приладами й бібліотекою.

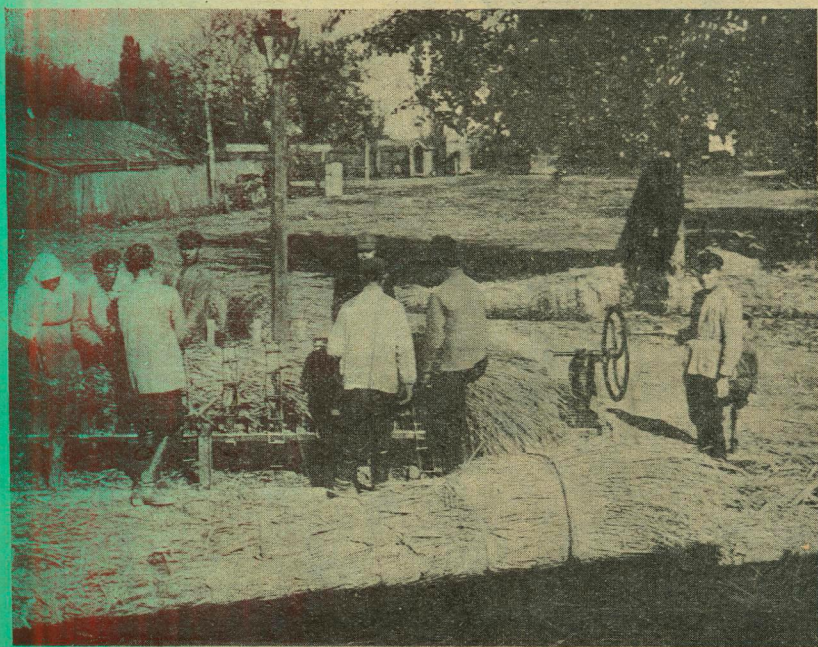
На сьогодні Мліївська садово-городня досвідна Станція має 610 гектарів землі. Вісім відділів Станції мають свої лабораторії, наукові кабінети, спеціальні бібліотеки, колекції, різні наукові прилади. В цьому затишному куточкові за вісім кілометрів від залізничної станції, в низьких кімнатах старих будинків буває наукова думка. Тут вивчають землю, вивчають можливості її давати людності свої дари в збільшеному розмірі.

Центральний Державний Питомник при Мліївській Станції постачає щепами не лише Україну, а й Росію і Туркестан. Є навіть попит на щепи Питомника і за кордону—з Польщі й Прибалтичських держав.

Сади Станції дають прекрасні фрукти і вже з'явилась змога деякі сорти яблук експортувати за кордон.

Влітку цього року закінчено будівлю великого двохповерхового будинку. В цьому будинку буде зосереджуватися вся наукова робота, що звичайно буде сприяти глибокому розвитку науково-дослідної роботи Станції.

Проводить також Станція велику популяризаторську та агітаційну роботу. Для цієї роботи нещодавно засновано спеціальний відділ, так зва-

Центральний розсадник України при М. С.-Г. Д. С. Пакування щеп спеціальною машиною

Ю. Зоря

РОБКОР—ПОЕТОВІ

Засмутилась
Засосюрилась
Поезія
Мить
Хвилина—
Музи в тупику
Гей!
Поете!
Радощі на сонцелезах
Ро-

-біт-

-ни-

-ку

Знай!

Журба
І
Сум
І
Туга—
Гості випадкові
Радість—
Ось наша подруга
Радости—
Ро-

-біт-

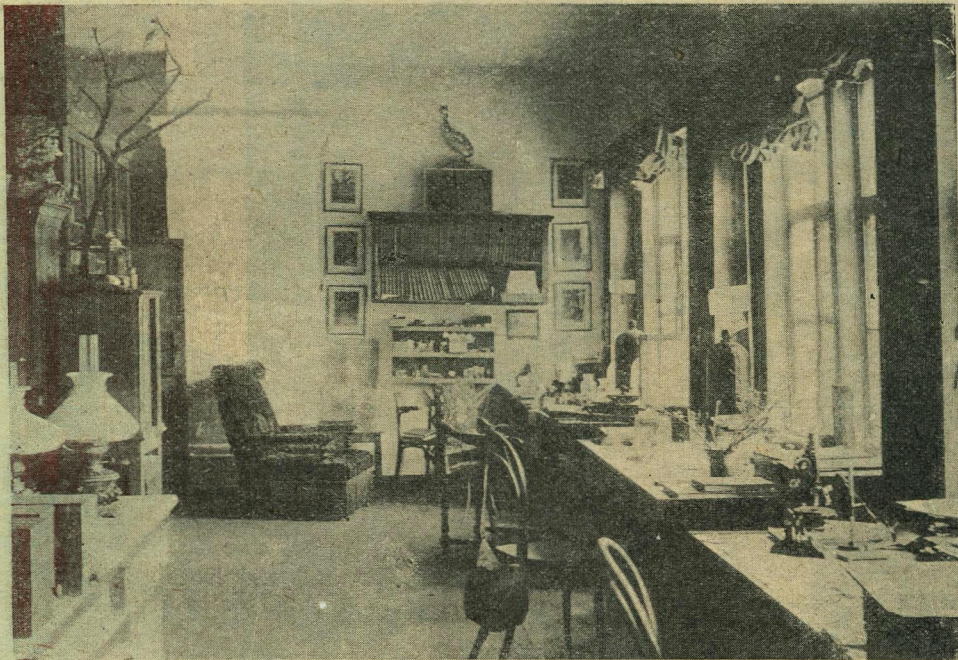
-ни-

-ко-

-ві

ний „відділ пристосування“. На цей відділ покладено обов'язки провадити роботу з відвідувачами Станції й давати обґрунтовані відповіді на численні запитання, що їх одержує Станція. А одержує таких запитань Станція щось більше тисячі на рік. Відділ пристосування Станції популяризує серед околиць людності до ліди із садівництва й городництва, агітує за найбільш корисні культури, групові садки, колективізацію й інше.

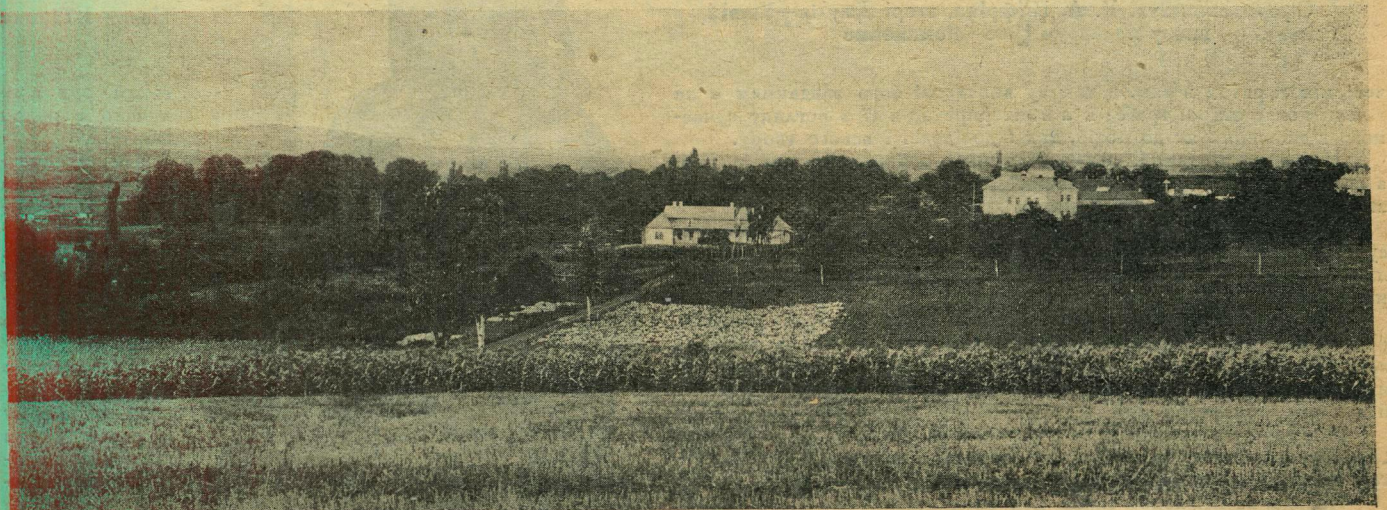
Вся історія Млітської садово-городньої досвідної Станції над-

Ентомологічний відділ М. С. Г. Д. С.

звичайно показує. Вона виявляє різницю у відношенні до вивчення й експлуатації землі, що було в часи капіталізму й що є тепер, — при соціалістичному будівництві. Аматорську роботу Симиренка змінила науково-досвідна Станція, де провадять роботу десятки вчених спеціалістів, де за науковими заходами здійснюється мета поновлення землі й збільшення її дарів.

Станція вже стала великим культурним чинником, значною ділянкою в радянській системі розвитку науки.

Загальний вигляд М. С. Г. Д. С.

„ЗМОВА ФІЄСКА В ГЕНУЇ“

Держтеатр „Березіль“

За нову постановку цього сезону в держтеатрі „Березіль“ стала трагедія Шіллера „Змова Фієска в Генуї“.

В план будь якого революційного, лівого театру, в процесі розвитку його роботи, неодмінно повинна вийти класична драматургія. Зразки її театр мусить показати своєму гляда-

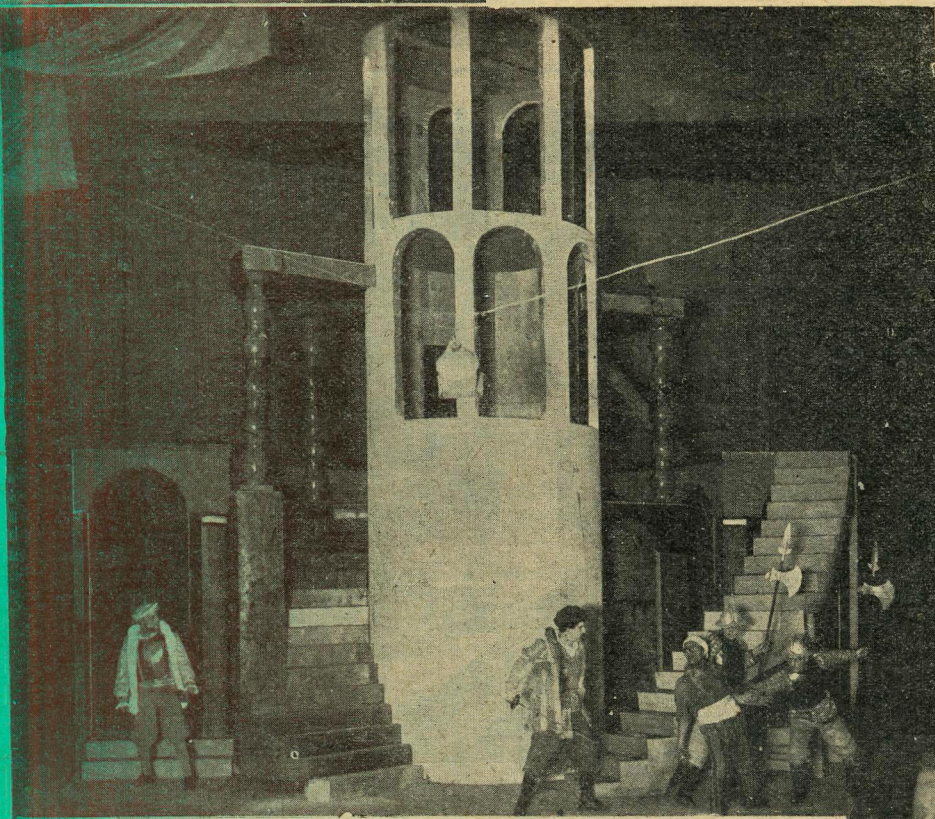
дієм та вбивцею з політичних міркувань. Проте театр це показав наочно, загостривши увагу на далеко не безкорисній боротьбі серед різних течій аристократії Генуї XVI віку. Взагалі цей момент виявлено з чітким загостренням, треба визнати, тому що мавра грає Гіряк. Артист виконуючи цю роль порушив стародавню традицію. Його мавр—це не громоподібний злодій, а звичанісінський собі пройдисвіт, не позбавлений людських якостей.

Гіряківський мавр став поруч з всіма „благородними“ лицарями й схиляв симпатії до себе своєю одвертістю та щирістю.

Мавр—наймит. Мавр робить злочини за гроші, але мавр ніколи не репрезентує себе пристойною людиною. Він навіть пишається своїм фахом.

Інакше поводитимуться аристократи. Вони добре виховані, вони володіють наукою інтриганства й нещирості. Кожний злочинний крок у них прикрашено ефектним жестом.

Правильно стракувавши персонажів—театр дав замість ідеалізації де-яких героїв справжню громадську оцінку подій, що розгорталися давнього часу в старій Італії. Що до оформлення, з цього боку можна лише вітати винахідливість і смак художника Шіфріна. Рухоме коло, що на ньому збудовано спорудження—фортецю, дає можливість розгортати дію, швидко змінюючи картини. Та й не тільки в цьому цінність оформлення. Добре використана режисером (нар. арт. Лесь Курбас), вона створила особливо приємне враження, коли люд-

Оформлення худ. Н. А. Шіфріна, вгорі Джулія—Ужвій
внизу праворуч Цібо—Романенко

Мавр—І. Гіряк

чеві, але ж разом з тим, в такому випадкові його завданням є не тільки показ старої трагедії, а й інтерпретація її з погляду сучасного відношення як до подій, так і до ідеології всього твору.

Це важке завдання, що завдає труднощів, головним чином, з боку спокуси до „оригінальних“ перекручень, в театрі „Березіль“ виконано змістовно й цілком художньо.

Корективи, що їх подав театр, не пошкодили трагедії, не відсунули автора на третій план. Театр, обережно підійшовши до п'єси, спромігся познайомити глядача з твором Шіллера, одночасно виявивши й своє відношення до нього.

Боротьбу, що точиться в Генуї поміж герцогами й так званими республіканцями, показано з цілковитою одвертістю. В ній підкреслено особисті поривання до влади, зірвано „демократичну“ тогу й показано незатушковані феодально-самовласницькі тенденції й дух самої боротьби.

Між героями трагедії, між жорстоким та лукавим герцогом, між „прекраснодушним“ самовідданим Фієско, і навіть між пройдисвітом мавром,—поставлено знака порівняння.

Правда, за Шіллером також цей знак накреслено більш менш чітко й ущипливо. Гострі слівця мавра іноді підкреслюють думку автора, проте не дуже велика різниця між наймитом—зло-

ський рух сполучено з рухом фортеці.

Це вже справжня театральна динаміка, це вже не аби яке сценічне явище. Воно не тільки вражає, а й залишається надовго в пам'яті.

Трагедію Шіллера показано по новому й разом й тим глядаччюпознайомлено з класичним твором, не заігнорувавши авторського тексту

Веріна—Антонович

Всередині—дружина Фієска—Добровільська

Фієско—Сердюк

В обох випадках—велика заслуга театру—виконавців і постановщика,—що підійшли до важкої справи обережно й зробили це культурно.

Сам Шіллер, характеризуючи роль й значіння театру, висловив свого часу досить чітку думку:

„Театр—канал, що по ньому лється безпосередньо в народні маси те, що здобуто наукою й знанням“.

В театрі „Березіль“ це добре знають і тому феодальний лад Генуї, боротьбу Фієска з герцогом, роль так званих „республіканців“ змальовано без будь яких прикрас. Показано тягу до персональної влади, викрито не дуже хитрого заходу Фієска прихилити до себе демократію. Громадське, виховавче значіння постановки „Змови Фієска“ в „Березолі“ якраз і вивчає в цій.

З боку художнього все зроблено гаразд. Побут Генуї, окремого герцогства Італії, освітлено яскраво, дух епохи передано правдиво, окремі, найбільш характерні моменти підкреслено виразно. З формального боку у всякому разі доведемо про доцільність вистави й, крім того, дано зразок осучаснення класиків без перегинання до особистої творчості постановщиків в напрямкові виправлення й перемонтування тексту, в ступні неуважного відношення до автора.

Трагедію Шіллера показано як слід. Ознайомлення сучасного глядача з драматургічною класикою розпочато вчасно й дуже вдало.

В плані театру є ще класичні речі, і можна сподіватися, що вони також будуть цінним вкладом у його культуру.

В. Ів.

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ З'ЇЗД МЕТАЛІСТІВ

Промова тов. Г. І. Петровського на Всеукраїнському з'їзді Металістів, що недавно відбувся в Харкові

ШКЛЯНІ ВИРОБИ

КАРИКАТУРИ зі скла це—цяцька для „дорослих дітей“. Казки нагадують малі й чудові вироби, що багатобарвно сяють за вікном крамниці в позах природнього руху й життя.

Треба дуже обережно брати до рук маленькі звірятка й людей,—інакше висковзне цяцька й розіб'ється, залунавши шкляними звуками.

Ці фантастичні гомункули народжуються з огню та повітря. Там у печі сичить газ і миготить золотистою барвою ростоплена маса. Робітник стромляє в ту масу рурочку, проворною й уміло захоплює скла на край. Виймає і, як той штукар, робить у повітрі рухи: то вгору, то покрутить, а то й донизу стряхне. Маса темнішає, другий робітник підсталяє вже формочку, що в неї встромлюється кінець палічки з масою. Робітник дмухнув, і з'являється форма. Щось подібне до мильного пузирка. І знову встромить до печи, щоб трохи нагрілася, а потім обценьками витягує, придає форму масі, приліплює, формує і, закінчивши, передає до холодильника, де температура досягає 200°. Звідсі на другий день, коли поволі знизилась температура до 50°, виймають речі й переносять у сховище.

Творча робота, м'якість і еластичність матеріалу завжди дають наслідки неподібної одної до одної речі. Це характерна риса цієї галузі прикладного мистецтва.

Ще й досі йде бій між машиною та примітивним способом видмухування скла. Сила, зручність і якість машинної продукції стикається все таки з ручною працею, що поволі відступає, намагаючись винайти для себе працю, що не була б приступна машині. Вироби з скла тонких і складних речей залишаються поза машиною. Тут індивідуальне видмухування має міцні позиції, але поступ техніки йде таким швидким

металошкляна техніка ще не всім відома. З цих причин незвичайні шкляні вироби ще не знають

кроком в усіх напрямках, що машина, певно, переможе „дмухачів“. Правда, велика сила виробів з скла перебуває ще й досі в монополії деяких країн чи держав.

Тайна злучення мас,

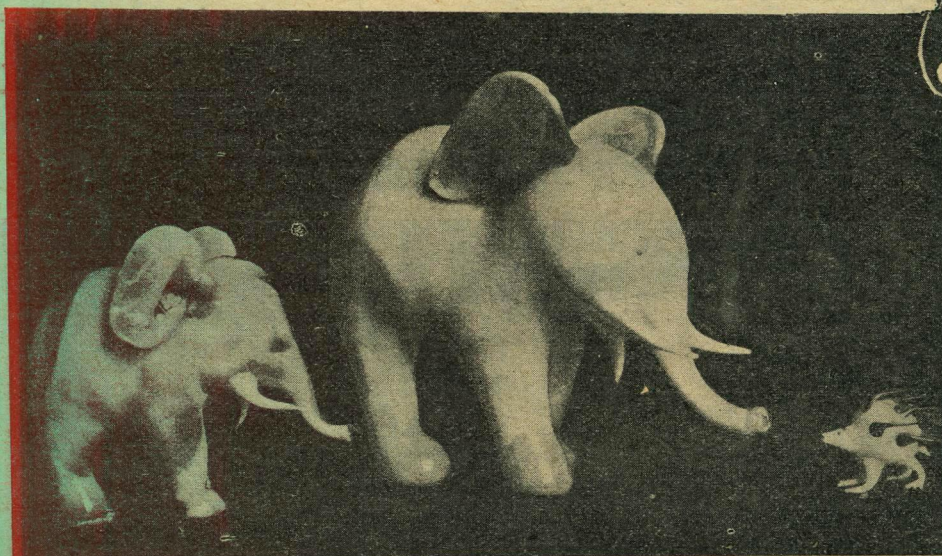

конкуренції, їх роблять індивідуально.

Дійсно, для того, щоб зробити такі витончені статуетки, як ті, що їх показано на наших фотографіях—олень, слони, собачата,—треба не аби-який смак і майстерність.

Виробляючи такі тварини треба, щоб їх вигляд був в достатній мірі природнім, а також і подібний до гарної карикатури.

Гр. Сибірний

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ НА 1929 РІК

ВЕЛИКУ УКРАЇНСЬКУ ГАЗЕТУ

Газета „ВІСТИ“ дає своїм передплатникам безплатно щотижневий літературно-науков. додаток

„Культура і Побут“

Газета „ВІСТИ“, крім статтів політичного та економічного характеру, містить широкий матеріал про життя СРСР, УСРР та життя закордону

БАГАТО ІЛ ЮСТРОВАНІЙ

В наступному році в журналі буде вміщено 60 повістей та оповідань найліпших українських, руських та західно-європейських письменників, 200 нарисів на наукові, етнографічні, історичні та літературні теми, гуморески, 3.000 фото з життя України, Союзу, закордону

ПЕРЕДПЛАТА ПРИЙМАЄТЬСЯ перед 1 числом кожного місяця

в Головній конторі, в Окружних Філіях Видавництва газ. „ВІСТИ“, по всіх поштових філіях, кіосках Контрагентства друку

Головна контора Видавництва газети „ВІСТИ“ міститься в м. Харкові, вул. К. Лібкнехта, № 11

З 1-го січня 1929 року газета „ВІСТИ“ дає передплатникам газети „Вісти“ та журналу „Всесвіт“

„РОМАНИ й ПОВІСТІ“

за 3 карб. 12 книжок

Кожна книжка буде мати не менш 200-х сторінок вибраних романів і повістей з української, руської і західно-європейської сучасної літератури—творів найвидатніших сучасних письменників

„РОМАНИ й ПОВІСТІ“ виходитимуть щомісяця по одній книжці і кожна міститиме закінчений твір.

Перша книга „БУР'ЯН“ Головка

Вартість книжки в окремій продажі 50 коп. Для передплатників газети „ВІСТИ“ або журналу „ВСЕСВІТ“ 25 коп.

„ВІСТИ ВУЦВК“

ТА ЩОТИЖНЕВИЙ

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

Газета		12 м.	6 м.	3 м.	1 м.
„ВІСТИ“	Офіційна	18 крб.	9 крб.	4 крб. 50	1 крб. 50
	Звичайна	12 крб.	6 крб.	3 крб.	1 крб.
Газета „ВІСТИ“ з додатком „РОМАНИ й ПОВІСТІ“ . . .		15 крб.	7 крб. 50	3 крб. 75	1 крб. 25
Газета „ВІСТИ“ з додатком журналу „ВСЕСВІТ“ . . .		18 крб.	9 крб.	4 крб. 50	1 крб. 50
Журнал „ВСЕСВІТ“		7 крб. 20	3 крб. 80	1 крб. 80	60 коп.
Журнал „ВСЕСВІТ“ з додатком „РОМАНИ й ПОВІСТІ“ . . .		10—10	5—10	2—55	85 коп.

Газета „ВІСТИ“ щодня дає сторінку

„КООПЕРАТИВНОГО ЖИТТЯ“

Передплатникам газети й журналу дається безплатно ріжного роду поради

„ВСЕСВІТ“

Цена 15 коп.

ИСКУССТВЕННЫЕ ПАЛЬМЫ

от 3-х РУБЛЕЙ

ВЫСЛАЮТСЯ
НАЛОЖЕННЫМ
ПЛАТЕЖОМ

Конторск. ул. (Красно-
октябрьская), № 5,
Рыбальченко

НОВАЯ КНИГА САМОУЧИТЕЛЬ КРОЙКИ МУЖСКОГО ПЛАТЬЯ

с 73 РИСУНКАМИ и ЧЕРТЕЖАМИ

Цена 1 руб. 80 коп., с пересылкой 2 р.

Москва, ул. Герцена, 22-42.
Книжный склад „КНИГОВЕД“

Д Л Я О Т Р Е З А

ГОСУДАРСТВЕННЫЕ
ЗАОЧНЫЕ КУРСЫ

КРОЙКИ и ШИТЬЯ

ПРИ МОСК. ТЕХН. КУСТАРН. ПРОМЫШЛ. В. С. Н. Х.

Утверж. Главпрофобротом

1-й выпуск заданий вышел из печати и рассыдается:

ЗАДАЧА КУРСОВ—дать знания по кройке и шитью на дому всех видов одежды, также возможность использования в качестве пособия учащимся на курсах кройки и шитья, в кружках при клубах, избах-читальнях и групповых занятиях

ОБУЧЕНИЕ НА КУРСАХ—1 ГОД
12 ВЫПУСКОВ—ЗАДАНИЙ.

ПЛАТА 9 РУБ. В ГОД. — ПЕРВЫЙ ВЗНОС 2 РУБЛЯ.

По окончании курса—выдается свидетельство.

ВЫШЕЛ СПРАВОЧНИК
О ЗАОЧНЫХ КУРСАХ

КРОЙКИ и ШИТЬЯ

Цена 20 коп. марками
Москва, Тверская 13.

Д Л Я О Т Р Е З А

КУСТТОРГ

(б. ВСНХ РСФСР)
Москва, Леонтьевский, 7
и Петровка, 12.

В БОЛЬШОМ ВЫБОРЕ: игрушки и игры для всех возрастов, научные забавы, этнографические игрушки, детские военные игры, строительные ящики, художественные пеналы и чернильницы, украинские глиняные вазы для рисования, механические музыкальные игрушки, кукольная мебель, сумки, ранцы и книгоноски, комнатные велосипеды (кустарь), художественные кустарные изделия, женские рукоделия, кружева, плетенные изделия. Елочные от 1 руб. и выше, каменнорезные изделия, портсигары, порттабаки.

МЕБЕЛЬНЫЙ ОТДЕЛ

б. ДМИТРОВКА, 9.

МЕБЕЛЬ: конторская, гражданская, ||| ЦЕНЫ НА ВСЕ ТОВАРЫ СНИЖЕНЫ
больничная и детская. ||| ПРОДАЖА ОПТОМ И В РОЗНИЦУ.

Оптовый прейс-курант высылается торгующим организациям БЕСПЛАТНО

ХАРЬКОВСКАЯ ПРОИЗВОДСТВЕННО-
КООПЕРАТИВНАЯ АРТЕЛЬ

„ПРОВОЛОЧНИК“

Контора и завод ул. Яковлева (б. Михайловская) № 54.

ВЫРАБАТЫВАЕТ: проволоку светлую, бронзи-
рованную, квадратную, пру-
жины и разные гвозди как
из своего сырья, так и из сырья заказчиков.

НОВЫЙ ПОЛНЫЙ КРОЙКИ и ШИТЬЯ САМОУЧИТЕЛЬ

ЖЕНСКОГО и ДЕТСКОГО ПЛАТЬЯ и БЕЛЬЯ

всех фасонов в обработке и под редакцией И. Д. Дейкиной.

В книге 294 рисунка и чертежа.

Цена с пересылкой 3 р. 25 коп.

Книжный склад
„Книговед“ Москва, ул. Герцена, д. 22-42.